

УДК 811.581'367.628

О. Нестеренко, асп.
Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ**СТРУКТУРНО-ФОНЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИГУКІВ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ**

У статті проаналізовано структурно-фонетичні особливості вигуків сучасної китайської мови. Також ці лексичні одиниці охарактеризовано з точки зору тонування, залежності від інтонації та редуплікації.

Ключові слова: вигук, тонування, інтонація, редуплікація.

Сучасне мовознавство характеризується спрямованістю на вивчення особливостей усного мовлення, зокрема відображення у ньому емоційної сфери діяльності людини. Оскільки вигуки сучасної китайської мови є суттєвими елементами спілкування, що слугують виразниками емоцій та почуттів, важливого значення набуває аналіз не тільки їх лексичного складу та граматичних характеристик, але й фонетичних особливостей.

Як відомо, слово "фонетика" має два значення: по-перше, вказує на сукупність звуків певної мови, по-друге, так називається розділ мовознавства, який вивчає звуковий склад мови. Варто зазначити, що одиниці, які вивчає фонетика, поділяються на сегментні та суперсегментні. Сегментні одиниці (лінійні) – це звуки, склади, звукосполучення, ритмічні структури, синтагми, фрази, а суперсегментні – одиниці, що накладаються на лінійне мовлення (інтонація, тон, пауза та ін.) [5; 15].

Таким чином, потреба в аналізі вигуків сучасної китайської мови на рівні сегментних та суперсегментних одиниць визначає **актуальність** статті.

Мета дослідження – визначити структурно-фонетичні властивості вигуків сучасної китайської мови, звідки постає головне **завдання** цієї статті, а саме – аналіз складу вигуків, системи тонів, інтонації висловлювань з вигуками та їх структурних особливостей.

Як відомо, склад у китайській мові формується з ініціали та фіналі, однак фонетична система, реалізуючись у сфері фонетичної характеристики вигуків у сучасній китайській мові має свої особливості. Зокрема, утворення складів можна звести до таких варіацій:

1. *Склад формується лише приголосним.*

Деякі вигуки у своєму складі не мають голосного звуку й формуються лише приголосними. Наприклад, вигук 嘸 [m] / [n] / [ng], який виражає згоду; вигук 哼, що виражає незадоволення й має звучання назального приголосного [hm] / [hng]; вигук 嗯 [ng], який виражає питання.

2. *Існування імплозивних приголосних звуків.*

У фонетичній системі путунхуа є лише експіраційні звуки, імплозивних приголосних немає. Однак, у діалектичному мовленні, зокрема у пекінському діалекті, вигуки можуть формуватися з імплозивних приголосних. Такого типу вигуки проникають і в загальнонаціональне мовлення. Наприклад, вигук, який виражає захоплення мовця 嘖, звучить з < /c < (знак "<" позначає імплозивний звук). Також китайці можуть вимовляти на кінчику язика імплозивний звук d <. Окрім цього, мешканці Пекіну, підзиваючи до себе kota або курей, можуть утворювати звук b <, який є білабіальним імплозивним звуком.

3. *Існування довгих звуків.*

Деякі вигуки можуть містити склади з довгими голосними звуками, а сама довжина звуку може впливати на виразальну характеристику вигуку. Наприклад, довгий звук [à] (啊) виражає згоду, дещо довший звук [à-à] (啊啊) виражає те, що людина щось нарешті збагнула, а ще довший звук [à-à-à] (啊啊啊) виражає захоплення. Також прикладом може слугувати вигук [ài] (唉), що виражає згоду, а протяжність його звучання [ài-ài] (唉) передає здивування мовця в якійсь ситуації, спантеличеність.

Вигук [yōu] (哟) виражає емоцію розуміння мовцем певної ситуації, а збільшення довжини його звучання [yōu-yōu] (哟哟) передає подив.

Як зазначає Сін Фу-і (邢福义), фонетичне наповнення вигуків сучасної китайської мови характеризується інваріантністю, адже часто один вигук має декілька варіантів звучання. Ці варіанти диференціюються під час мовлення, хоча семантика вигуку залишається тією ж самою. Зокрема, автор визначив такі фонетичні особливості цих лексичних одиниць.

1. *Інваріантність дифтонгів.* Наприклад: 哎 [āi] / [ēi], 哎哟 [āiyōu] / [ēiyāo], 嘿 [hēi] / [hāi], 哟 [yōu] / [yāo], 喂 [wèi] / [wāi].

2. *Відмінності на рівні фіналі-дифтонгів та фіналі-монофтонгів.* Наприклад: 嗨 [hēi] / [huō], 唉 [āi] / [ā] / [ē].

3. *Наявності / відсутності ініціали або медіали.* Наприклад: 嘿 [hēi] / [ēi], 喂 [wèi] / [ài], 嗨 [hāi] / [hāi], 啊 [ā] / [hā].

4. *Формування складу з різних приголосних.* Наприклад: 哼 hng / hm, 嘸 m / n / ng [7; 281].

Використання тонів у вигуках сучасної китайської мови є досить складним питанням. Як відомо, тональності характеризується голосний звук, тобто він може бути сказаний вище або нижче. У китайській мові, здатність голосного звуку міняти свою висоту використовується для смислорозрізнення, тобто відмінність у тонах свідчить про те, що це різні слова [2; 12].

Тон у вузькому значенні – частотна характеристика складу, його мелодика; у широкому сенсі – сукупність низки взаємопов'язаних акустичних ознак, таких як регістр, частотний діапазон, розподіл інтенсивності в фіналі, тривалість, якість складотворного голосного звуку [5; 16].

Звідси випливає, що використання різних тонів у фонетичній структурі вигуків сучасної китайської мови, може означати те, що вони виражають різні значення та емоції. Наприклад, вигук 啊 [á] виражає питання, а вигук 啊 [ā] передає здивування або ж захоплення мовця. Однак, інколи вплив тону на виразальну можливість вигуку є незначним, наприклад, вигуки 啊 [ā] та 啊 [á] можуть виражати переляк.

Згідно з дослідженням Сін Фу-і (邢福义), тон складу тісно пов'язаний з виразальними можливостями вигуку. Науковець зауважує такі закономірності:

1. Вигуки, що вимовляються першим тоном, здебільшого виражають здивування, переляк. Наприклад: 喂 [wèi], 嘿 [hēi], 哎 [ēi], 啊 [ā], 哟 [yāo], 嗨 [hēi], 呀 [yā].

2. Вигуки, які звучать другим тоном, виражають питальність, підозру. Наприклад: 啊 [á], 哎 [éi], 咦 [yí], 哦 [ó].

3. Вигуки, що вимовляються третім тоном, переважно виражають незадоволення, заперечення. Наприклад: 啊 [ǎ], 哎 [ěi], 喂 [ǎi], 嘸 [mǔ].

4. Вигуки, які звучать четвертим тоном, здебільшого виражають оклик, відповідь. Наприклад: 哎 [èi], 啊 [à], 唉 [ài], 欸 [èi], 嘿 [hèi], 喂 [wèi] [7; 281].

Вигуки сучасної китайської мови окрім першого, другого, третього та четвертого тонів можуть мати специфічні тони. Наприклад, довгий вигук [ēi-ēi-ēi] 哎 на по-

